

ПРАВНИ ФАКУЛТЕТ УНИВЕРЗИТЕТА У КРАГУЈЕВЦУ
Институт за правне и друштвене науке

ПРАВО И УСЛУГЕ

Уредник
МИОДРАГ МИЋОВИЋ

Крагујевац
2012.

ПРАВО И УСЛУГЕ

Зборник реферата са Међународног научног скупа одржаног 3. маја 2012. године, на Правном факултету у Крагујевцу у организацији Института за правне и друштвене науке Правног факултета Универзитета у Крагујевцу.

Међународни научни одбор Мајског саветовања:

Проф. др Мирослав Миловић, Филозофски факултет Универзитета у Бразилији; Проф. др Маркус Фаро де Кастро, Правни факултет Универзитета у Бразилији; Проф. др Данче Манолева-Митровска, Правни факултет "Јустинијан I", Универзитета "Кирил и Методије" Скопље; Проф. др Миха Јухарт, Правни факултет Универзитета у Љубљани; Проф. др Хрвоје Качер, Правни факултет Свеучилишта у Сплиту; Проф. др Един Ризвановић, Правни факултет Универзитета "Џемал Биједић" у Мостару; Проф. др Снежана Миладиновић, Правни факултет Универзитета Црне Горе; Проф. др Миодраг Мићовић, Правни факултет Универзитета у Крагујевцу

ИЗДАВАЧ: Правни факултет Универзитета у Крагујевцу
Институт за правне и друштвене науке
Јована Цвијића 1, 34000 Крагујевац
телефон: (034) 306 513, 306 504
телефакс: (034) 306 540
е-пошта: faculty@jura.kg.ac.rs
веб: <http://.jura.kg.ac.rs>

РЕЦЕНЗЕНТИ Проф. др Данче Манолева Митровска
Проф. др Миха Јухарт
Проф. др Хрвоје Качер

ЗА ИЗДАВАЧА: Проф. др Предраг Ч. Стојановић

УРЕДНИК: Проф. др Миодраг Мићовић

ШТАМПА: Кварк, Краљево

ТИРАЖ: 200 примерака

ISBN 978-86-7623-034-1

Штампање Зборника подржало Министарство просвете и науке Републике Србије

*Др Мирослав Врховшек, професор емеритус,
Др Владимир Козар, доцент,
Правног факултета Универзитета
Привредна академија у Новом Саду*

УДК: 349.2:347.91/.95

СУДСКА ЗАШТИТА СУБЈЕКТИВНИХ ПРАВА ИЗ РАДНОГ ОДНОСА ПО НОВОМ ЗАКОНУ О ПАРНИЧНОМ ПОСТУПКУ

Резиме

У парницама из радних односа прописана је сходна примена правила из општег парничног поступка, дакле са највећим степеном одступања, што значи прилагођавањем општих норми посебним правилима, суштини и циљу овог посебног поступка. Новину представља одлучивање на основу утврђеног чињеничног стања у случају изостанка туженог са рочишта за главну расправу, односно могућност доношења "пресуде на основу до тада утврђеног чињеничног стања".

*У споровима о **радно-правном статусу ревизија** је **увек дозвољена**, без обзира на вредност предмета спора означеног у тужби, док је у спору за исплату зараде у којима није испуњен цензус за ревизију, дозвољена „**посебна ревизија**“ по оцени апелационог суда, односно Врховног касационог суда.*

Новим законом је искључена примене правила поступка о споровима мале вредности у споровима из радних односа, без обзира на врсту тужбеног захтева.

*Судска заштита у радним споровима остварује се пред судовима опште надлежности у **парничном поступку** као општем поступку за заштиту повређених или угрожених грађанских субјективних права. У одређеним ситуацијама права из радног односа, пре свега новчана, остварују се и пријавом потраживања у **стечајном поступку**, као и у парницама о оспореном потраживању у којима важе посебна правила, пре свега која се тичу атракције стварне надлежности у корист привредног суда, упућивања на парницу и других посебних процесних претпоставки за допуштеност тужбе против стечајног дужника или дозвољеност предлога за наставак парничног поступка, који је био прекинут услед наступања правних последица стечаја.*

У радним споровима које по атракцији надлежности суди привредни суд, неће се примењивати посебна правила поступка у привредним споровима, већ одредбе посебног поступка у парницама из радних односа. Законитост одлуке

о престанку радног односа представља претходно питање у парници за утврђење оспореног потраживања зараде према стечајном дужнику.

Странке могу да предузимају радње у поступку лично или преко пуномоћника, који мора да буде адвокат. Изузетак је пуномоћник правног лица, који може бити дипломирани правник са положеним правосудним испитом, који је стално запослен у том правном лицу. Закон је на овај начин у наш правни систем увео квалификоване пуномоћнике, с тим што је у поступку по ванредним правним лековима обавезно адвокатско заступање.

Кључне речи: парница; поступак; радни однос; ревизија; стечај; привредни суд; стварна надлежност; оспоравање потраживања; пуномоћник; адвокат.

1. Увод

Судска заштита у радним споровима остварује се пред судовима опште надлежности у **парничном поступку** као општем поступку за заштиту повређених или угрожених грађанских субјективних права.¹ У одређеним ситуацијама права из радног односа, пре свега новчана, остварују се и пријавом потраживања у **стечајном поступку**, као и у парницама о оспореном потраживању у којима важе специјална правила,² пре свега која се тичу атракције стварне надлежности у корист привредног суда, упута на парницу и других посебних процесних претпоставки за допуштеност тужбе против стечајног дужника³ или дозвољеност предлога за наставак парничног поступка, који је био прекинут услед наступања правних последица стечаја.⁴ Посебан поступак у парницама из радних односа регулисан је одредбама чл. 436 - 441. Главе **XXIX** новог Закона о парничном поступку који је објављен је у "Службеном гласнику РС", бр. 72/2011 од 28. септембра 2011. године, а ступио на снагу 1. фебруара 2012. године. године.

¹ Парнични поступак је дефинисан као општи поступак за заштиту повређених или угрожених субјективних грађанских права, што значи да се заштита тих права остварује у другим врстама поступака само када је то прописано посебним законом, а иначе важи опште правило – да се заштита остварује у парничном поступку (члан 1 ЗПП). – Видети: Козар, В., *Коментар Закона о парничном поступку са судском праксом и регистром појмова*, Београд, 2011, страна 11.

² Козар, В., *Покретање парничног поступка за утврђивање потраживања оспореног у стечају*, Правни живот, вол. 58, бр. 5-6, 2009, стр. 163-173.

³ Козар, В., *Посебна правила поступка о оспореном потраживању у стечају*, Право и привреда, бр. 5-8, вол. 46, 2009, стр. 433-448.

⁴ Козар, В., *Посебна правила поступка у парницама за утврђивање оспореног потраживања*, Правни живот, вол. 57, бр. 13, 2008, стр. 345-359.

2. Сходна примена одредаба општег поступка у парницама из радних односа

Нови закон упућује **на сходну примену** одредаба општег поступка, тако што у члану 436. прописује да ако у одредбама ове главе није другачије прописано, у парницама из радних односа **сходно се примењују** остале одредбе овог закона, што је **значајна разлика** у односу на претходни закон, који је такође упућивао на примену осталих одредаба закона, али није садржао упутство да је реч о сходној примени.⁵

Дакле, сада је у поступку у парницама из радних односа изричито прописана сходна примена осталих одредаба овог закона, односно правила из општег парничног поступка, дакле са највећим степеном одступања, што значи прилагођавањем општих норми посебним правилима, суштини и циљу овог посебног поступка. Према томе, норме општег поступка у парницама из радних односа, у питањима која нису регулисана одредбама ове главе, **не примењују се онако како гласе - дословно (буквално)**, већ уз одређена одступања и прилагођавања. Суд ће морати у сваком конкретном случају да пази да применом општих правила не доведе у питање основни циљ посебног поступка у парницама из радних односа.

То значи да ће се и у поступку у парницама из радних односа примењивати многи институти редовног поступка, као нпр. **фикција повлачења тужбе** из члана 311. став 2. Законом о парничном поступку, као један од најзначајнијих, по правним последицама и учесталости примене у судској пракси. Такав став заузет је и у судској пракси у примени претходног закона, који је садржао слична правила, приликом одговора на питање да ли се у **радним споровима** пред трговинским судовима, када је тужена страна у стечају, може примењивати **правило о повлачењу тужбе**, уколико странке не приступе на рочиште, иако су уредно позване: „У парницама из радних односа, које се пред трговинским судом воде по основу **атракционе надлежности** јер је тужена страна у стечају, **може наступити ситуација да се тужба сматра повученом**, уколико су испуњени услови прописани у чл. 289. и 296. став 2. Закона о парничном поступку. Ово стога што се у парницама из радних односа, сходно одредби члана 434. Закона о парничном поступку, примењују **све одредбе** Закона о парничном поступку, осим када је у наведеној глави нешто другачије прописано. Имајући у виду да у глави закона која садржи посебно правила поступања у парницама из радних односа, нема посебних одредби које искључују примену чл. 289. и 296. став 2. Закона о парничном поступку, то произлази да се и у парницама из радних односа може десити да се **тужба сматра повученом** због недоласка уредно

⁵ Козар, В., *Посебна правила поступка у парницама из радних односа*, Радно-правни саветник, бр.11/2011, Београд, 2011, стр. 59.

позваног тужиоца на припремно рочиште или на рочиште за главну расправу.“⁶

3. Састав суда у првом степену

Новину представља одредба из члана 437. да у парницама из радних односа поступак у првом степену суди **судија појединац**, што је у складу са одређењем законодавца у корист инокосног суђења.

4. Начело хитности

У поступку у парницама из радних односа, а нарочито приликом одређивања рокова и рочишта, суд посебно води рачуна о потреби хитног решавања радних спорова (члан 438).

5. Одређивање привремених мера по службеној дужности

Могућност одређивања привремених мера **по службеној дужности** у поступку у парницама из радних односа, представља оправдани изузетак од начела заштите на приватни захтев, карактеристичног за грађанско право (члан 439. став 1).

У члану 439. став 2. одређен је **рок** за одређивање привремене мере по предлогу странке, тако што је прописано да ће суд одлуку о одређивању привремене мере по предлогу странке донети у року "**до осам дана**" од дана предаје предлога.

Против решења о одређивању привремене мере у радном спору није дозвољена посебна жалба (став 3).

6. Парициони рок и продужење рока за жалбу

Парициони рок износи осам дана, али нови закон није одредио краћи рок за изјављивање жалбе у радном спору (члан 440. став 3), који је у члану 438. претходног закона износио осам дана. То значи да и у у парницама из радних односа важи **општи рок за жалбу** од 15 дана из члана 367. став 1. новог закона у коме је прописано да странка може да изјави жалбу против пресуде донете у првом степену у року од 15 дана од дана достављања преписа пресуде, ако у овом закону није другачије прописано.

⁶ Правни став Вишег трговинског суда - одговор утврђен на седници Одељења за привредне спорове од 19. и 20. септембра 2005. године, објављен у: Козар, В., *нав. дело*, стр. 528.

Није јасно зашто се законодавац определио за продужење рока за жалбу у радним споровима. Такође посебан, краћи парнициони рок од **осам дана** за извршење чинидбе у радним споровима није у складу са дужим - општим роком за жалбу од 15 дана, који се сада примењује и у поступку у парницама из радних односа.

7. Одлучивање на основу утврђеног чињеничног стања у случају изостанка туженог са рочишта за главну расправу

Новину представља одредба из члана 440. став 2. у коме је прописано да ако тужени не дође на рочиште за главну расправу, а уредно је позван, суд ће да одржи рочиште и одлучи на основу утврђеног чињеничног стања. Ово правило закон није довољно разрадио, али је јасно да суд у случају изостанка туженог са рочишта за главну расправу мора да одржи рочиште и донесе мериторну одлуку – пресуду, чиме се постиже значајно убрзање поступка

Дакле, реч је о контумацији, сличној пресуди због изостанка у поступку о споровима мале вредности, али разлика се састоји у томе што суд **мора да утврди чињенично стање**, што значи да мора да изведе доказе, и да на тако утврђено чињенично стање примени материјално право. Због значаја ових врста спорова, великог броја предмета и потребе њиховог хитног решавања из савременог упоредног права, на овај начин преузета је и уведена **"пресуда на основу до тада утврђеног чињеничног стања"**.⁷

То значи да због изостанка туженог са рочишта за главну расправу у радном спору, не наступа фикција признања чињеница на којима се заснива тужбени захтев. Из тога следи закључак да одука не мора бити позитивна за тужиоца, тј. да изостанак туженог не доводи до усвајања тужбеног захтева, јер суд пресудом може и одбити тужбени захтев ако тужилац није поднео релевантне доказе за утврђивање спорних чињеница, с обзиром да ће суд тада применити опште правило о терету доказивања из члана 231.

Приликом тумачења услова за доношење пресуде „на основу утврђеног чињеничног стања“, треба имати у виду увођење принципа **афирмативне литисконтестације** у новом закону. Наиме, према члану 230. став 1. **не доказују се** чињенице које **странка није оспорила**.

С друге стране, ако су, поред изостанка туженог са рочишта за главну расправу у радном спору, испуњени и сви остали услови из члана 351. суд

⁷ Лутовац, З., *Новине у закону о парничном поступку – нови ЗПП*, Билтен врховног касационог суда бр. 3/2011, Београд, стр. 115.

може донети и пресуду због изостанка у радном спору, по правилима општег поступка.

О последици изостанка са рочишта за главну расправу суд ће да упозори туженог у позиву за рочиште (члан 440. став 3).

8. Ревизија у радном спору

8.1. Дозвољеност ревизије у статусном радном спору

Када су у питању спорови о радно-правном статусу (о заснивању, постојању и престанку радног односа), **ревизија је увек дозвољена**, дакле без обзира на вредност предмета спора означеног у тужби (члан 441).

Зато се **тужба** у којој није означена вредност предмета спора, а тужбени захтев се односи на заснивање, постојање или престанак радног односа, **не може одбаци**ти применом одредбе из члана 192. став 3. а у вези члана 101, јер право на изјављивање ревизије зависи од вредности предмета спора. Наравно, то не важи у споровима о исплати зараде или других новчаних примања из радног односа, укључујући и накнаду штете.

Став о немогућности одбацивања тужбе због неозначавања вредности предмета спора у парницама о заснивању, постојању и престанку радног односа, заузет је и у судској пракси насталој у примени претходног закона, који је ово питање регулисао на исти начин у члану 187 став 3. и члану 439. Према ставу праксе, неозначавање вредности предмета спора у парницама о заснивању, постојању и престанку радног односа не представља разлог за одбацивање тужбе као неуредне, јер је у таквим споровима ревизија увек дозвољена, па право на изјављивање ревизије не зависи од вредности предмета спора. У образложењу је наведено да се основано у жалби истиче да је побијано решење донето уз битну повреду одредаба парничног поступка, јер је првостепени суд погрешно применио одредбу члана 187. став 3. Закона о парничном поступку када је тужбу одбацио као неуредну због тога што тужилац у тужби **није означио вредност спора**. Наиме, тужилац у овом спору тражи да се **поништи решење** туженог којим је тужиоцу **престао радни однос** код туженог, те да се тужени обавезе да га врати на рад и распореди на исто радно место, што значи да је у питању парница из радних односа. Одредбама члана 439. Закона о парничном поступку прописано је да је **ревизија дозвољена** у парницама о споровима о заснивању, постојању и престанку **радног односа**. Према томе, тужба није могла бити одбачена због тога што тужилац није у тужби назначио вредност предмета спора, с обзиром да је чланом 187 став 3. Закона о парничном поступку прописано да ће се тужба одбацивати само када надлежност, састав суда или право на изјављивање

ревизије зависи од вредности предмета спора, а предмет тужбеног захтева није новчани износ.⁸

8.2. Посебна ревизија

У новом закону начињен је **изузетак** од одбацивања недозвољене ревизије (изјављена против пресуде против које по закону не може да се поднесе – тј. ако није у питању правноснажна другостепена пресуда или није испуњен цензус који се тиче вредности предмета спора), тако што је искључена посебна ревизија из члана 404, с тим што се посебна ревизија може изјавити само против другостепене пресуде, када није испуњен цензус који се тиче вредности предмета спора, уз испуњење других услова прописаних у наведеном члану.

То значи да је **и у радном спору**, који није статусне природе, нпр. за исплату зараде, дозвољена „**посебна ревизија**“ по оцени апелационог суда, односно Врховног касационог суда, иако није испуњен цензус, односно и када вредност предмета спора побијеног дела правноснажне пресуде не прелази динарску противвредност 100.000 евра по средњем курсу Народне банке Србије на дан подношења тужбе, под условом да су испуњени остали законски услови из члана 404 - ако је по оцени апелационог суда, односно Врховног касационог суда потребно да се размотре правна питања од општег интереса или правна питања у интересу равноправности грађана, ради уједначавања судске праксе, као и ако је потребно ново тумачење права (посебна ревизија).

8.3. Одбацивање недозвољене ревизије и обавезно заступање од стране пуномоћника или адвоката у поступку по ванредном правном леку

Нови закон у члану 410. став 2. тачка 2. **изменио** је разлог недозвољености ревизије, који се **тиче квалификованог пуномоћника**, тако што је прописано да је ревизија недозвољена ако „**није изјављена преко пуномоћника**“. Наиме, у претходном закону било је прописано обавезно заступање од стране **адвоката** у поступку по ревизији за све странке, без обзира да ли су правна или физичка лица, и сагласно таквом решењу у члану 401. став 2. тачка 2) било је прописано да је ревизија недозвољена „ако је ревизију изјавило лице које није адвокат“

Међутим, нови закон уводи обавезу да пуномоћник странке буде квалификовано лице, с тим што странке могу да предузимају радње у поступку и лично. Наиме, нови закон предвиђа да странке могу да

⁸ Из решења Вишег трговинског суда, Пж. 12908/05 од 8. фебруара 2006. године.

предузимају радње у поступку **лично** или **преко пуномоћника**, који мора да буде **адвокат** (члан 85. став 1). Изузетак је пуномоћник правног лица, који може бити **дипломирани правник са положеним правосудним испитом**, који је стално запослен у том правном лицу (члан 85. став 1). Према томе, правно лице у **првостепеном поступку и поступку по жалби** може заступати дипломирани правник са положеним правосудним испитом, који је стално запослен у том правном лицу.

Међутим, за поступак по **ванредним правним лековима**, у који спада и поступак по ревизији, новим законом прописано је специјално правило - да странку **мора да заступа адвокат** у поступку по **ванредним правним лековима**, изузев ако је сама адвокат (члан 85. став 3), дакле обавезно заступање од стране адвоката. Ово правило односи се и на правна лица, што значи да у поступку по ванредним правним лековима не важи изузетак из става 2. Дакле, у поступку по ванредним правним лековима **обавезно је заступање** од стране квалификованог стручног лица – адвоката, због потребе правосуђа и адвокатуре за ефикаснијим и стручнијим радом, што значи да **странке не могу лично** предузимати радње у поступку по **ванредним правним лековима**.

Зато није јасна измена која је у погледу овог разлога недозвољености ревизије учињена у новом закону, којим је у члану 410. став 2. тачка 2. прописано да је ревизија недозвољена ако „*није изјављена преко пуномоћника*“, што је у **колизији** са одредбом члана 85. став 3. - да странку **мора да заступа адвокат** у поступку по **ванредним правним лековима**, изузев ако је сама адвокат. Ако би ревизију у име правног лица изјавио квалификовани пуномоћник - **дипломирани правник са положеним правосудним испитом**, који је стално запослен у том правном лицу сагласно члану 85. став 1, тада ревизија не би могла бити одбачена као недозвољена позивом на одредбу из члана 410. став 2. тачка 2. јер је ревизија „изјављена преко пуномоћника“, без обзира што исту није изјавио адвокат, односно без обзира на одредбу из члана 85. став 3. према којој странку **мора да заступа адвокат** у поступку по **ванредним правним лековима**, изузев ако је сама адвокат.

Израз „пуномоћник“ је шири правни појам од израза „адвокат“, а сваки адвокат је пуномоћник (изузев ако је сам странка), а сваки пуномоћник не мора бити адвокат. Такав закључак произлази и из систематизације закона, који ова питања регулише у Глави V која носи наслов „**ПУНОМОЋНИЦИ**“.

Наведено законско решење највероватније је редакторска омашка, јер је предлог закона приликом усвајања у Скупштини претрпео одређене измене путем амандмана, с обзиром да је у предлогу било предвиђено да искључиво адвокати могу бити пуномоћници у свим фазама поступка, без обзира на својство парничне странке. А те измене нису доследно испраћене у свим одредбама усвојеног закона.

9. Искључење примене правила поступка о споровима мале вредности у споровима из радних односа

Спорови мале вредности јесу спорови у којима се тужбени захтев односи на потраживање у **новцу** које не прелази динарску противвредност **3.000 евра** по средњем курсу Народне банке Србије на дан подношења тужбе (члан 468. став 1), с тим што у поступку у **привредним споровима** мале вредности овај лимит износи 30.000 евра – члан 487. став 1.

Нови закон је задржао исте лимите који су прописани новелом претходног закона, тј. Законом о изменама и допунама Закона о парничном поступку ("*Службени гласник РС*", бр. 111/2009), али је изричито прописао да промена курса након подношења тужбе не утиче на примену правила овог поступка (члан 468. став 2), што значи да **осцилације у девизном курсу** немају утицај, тако да ако је у време подношења тужбе поступак започет као спор мале вредности, касније повећање курса евра не може довести до примене општег парничног поступка. И обрнуто, редовни спор не може постати спор мале вредности ако падне курс евра у односу на динар.

Преузето је решење из претходног закона о оцени граничне вредности у споровима мале вредности према висини алтернативног овлашћења туженог, тако што је у члану 468. став 3. прописано да се као спорови мале вредности сматрају и спорови у којима се тужбени захтев не односи на потраживање у новцу, а тужилац је у тужби навео да пристаје да **уместо испуњења** одређеног захтева **прими одређени новчани износ** који не прелази динарску противвредност 3.000 евра (члан 33. став 1).

Међутим **значајна новина** уведена је одредбом из члана 468. став 4. у коме је прописано да се као спорови мале вредности сматрају се и спорови у којима предмет тужбеног захтева **није новчани износ**, а вредност предмета спора коју је тужилац у тужби навео не прелази динарску противвредност 3.000 евра (члан 33. став 2). Наиме, претходни закон је **само неновчане** тужбене захтеве који су се односили на **предају покретне ствари**, сврставао у категорију спорова мале вредности, ако вредност предмета спора коју је тужилац у тужби навео није прелазила прописани лимит, до нови закон неновчане захтеве **не ограничава на предају покретних ствари**. Сада спор мале вредности може бити сваки неновчани захтев, чија вредност не прелази лимит, осим захтева који су искључени посебном одредбом из члана 469. у коме је предвиђено да се **не сматрају споровима мале вредности**: спорови о непокретностима, спорови из радних односа и спорови због сметања државине, без обзира на вредност која је означена у тужби. Тако по новом закону и захтев за испуњење неке чинидбе из уговора о делу, уговора о грађењу, ауторског уговора и сл, може бити спор мале вредности, ако вредност предмета

спора коју је тужилац у тужби навео не прелази прописани лимит од 3.000 евра, а у привредним споровима мале вредности 30.000 евра.

10. Спорови из радних односа пред привредним судом – атракција стварне надлежности

Посебан поступак у привредним споровима регулисан је одредбама чл. 480 - 487. Главе **XXXIV** новог Закона о парничном поступку. Нови закон задржао је концепцију привредног спора из претходног закона, односно наставио је тренд изједначавања одредаба посебног поступка у привредним споровима са правилима редовног поступка. То је постигнуто тако што су поједина посебна правила поступка у привредним споровима преузета у редовни поступак, и сада се примењују у свим парницама, дакле и пред судовима опште надлежности. Другим речима, између редовног поступка и овог посебног поступка постоји **мање разлика** него раније.

Међутим, није сваки спор који суди привредни суд привредни спор, па се у поступку пред привредним судовима неће увек примењивати посебна правила поступка у привредним споровима.

10.1. Одређивање подручја примене поступка у привредним споровима

Нови закон је одредио домен примене посебних правила поступка у привредним споровима, тако што је у члану 480. став 1. прописао да се одредбе ове главе примењују у свим споровима у којима **суде привредни судови** у складу са законом којим се уређује стварна надлежност судова (привредни спор), ако за поједине спорове није прописана **друга врста поступка**.

Реч је о битној новини, јер је нови закон у наш правни систем поново увео **дефиницију** привредног спора, тако што је прописао да појам привредног спора **произлази из стварне надлежности** привредних судова, која је регулисана Законом о уређењу судова ("*Службени гласник РС*", бр. 116/2008, 104/2009, 101/2010, 31/2011).⁹ То је сваки спор који је у **стварној надлежности** привредног суда, **изузев** ако за поједине спорове није прописана **друга врста поступка**. Дакле, привредни спор је другачије и прецизније дефинисан тако што је усклађен са дефиницијом надлежности привредних судова из члана 25. Закона о уређењу судова.¹⁰

Стварна надлежност привредног суда у **парничном поступку** одређена је чланом 25. Закону о уређењу судова ("*Службени гласник РС*", бр. 116/2008,

⁹ Козар, В., *нав. чланак*, стр. 592.

¹⁰ Лутовац З., *нав. дело*, стр. 115

104/2009, 101/2010, 31/2011), тако што је у ставу 1. прописано да привредни суд у првом степену суди:

1. у споровима између домаћих и страних привредних друштава, предузећа, задруга и предузетника и њихових асоцијација (привредни субјекти), у споровима који настану између привредних субјеката и других правних лица у обављању делатности привредних субјеката, па и кад је у наведеним споровима једна од странака **физичко лице** ако је са странком у односу материјалног супарничарства;

2. у споровима о ауторским и сродним правима и заштити и употреби проналазака, модела, узорака, жигова и ознака географског порекла кад настану између субјеката из тачке 1. овог става; у споровима поводом извршења и обезбеђења из надлежности привредних судова, а у споровима поводом одлука изабраних судова само кад су донете у споровима из тачке 1. овог става;

3. у споровима који произлазе из примене Закона о привредним друштвима или примене других прописа о организацији и статусу привредних субјеката, као и у споровима о примени прописа о приватизацији;

4. у споровима о страним улагањима; о бродовима и ваздухопловима, пловидби на мору и унутрашњим водама и споровима у којима се примењују пловидбено и ваздухопловно право, изузев спорова о превозу путника; о заштити фирме; поводом уписа у судски регистар; **поводом стечаја и ликвидације**.

Дакле, у свим набројаним споровима које суди привредни суд, примењиваће се посебна правила поступка у привредним споровима, и то без обзира на својство странке, **осим** ако за поједине спорове није прописана **друга врста поступка**, као што су нпр. **радни спорови поводом стечаја и ликвидације**.

На овај начин, законодавац је увео правну сигурност у поступању и отклонио многе недоумице које су постојале у судској пракси због правне празнине која је настала још од 1998. године, а која је постојала и у претходном закону, који у члану 479. **није садржао дефиницију** привредног спора, па је примена одредаба поступка у привредним споровима била препуштена тумачењу судова, што је доводило до правне несигурности.¹¹ Претходни закон је такав приступ (не)одређивања привредног спора преузео је, као затечено стање, из ранијег закона. Таква правна ситуација у нашем правном систему настала је после новела Закона о парничном поступку из 1977. године.¹² Новелама из 1998. године брисан је поднаслов Главе тридесет друге **"Подручје примене"**, као и чл. 489. - 491. који су прописивали

¹¹ Козар, В., *Нови Закон о парничном поступку у практичној примени*, Београд, 2008, стр. 389.

¹² Новеле су објављене у "Службеном листу СРЈ" број 12/98 од 6. марта 1998. године, а ступиле су на снагу осмог дана по објављивању - 14. марта 1998. године.

субјективно-објективне **критеријуме** за примену посебних правила поступка у привредним споровима. Другим речима, брисане су одредбе о субјектима, односно **својствима странака** у спору или **врстама спорова**, у којима су се примењивала посебна правила поступка у привредним споровима (држава, предузећа, пловидбени спорови, предузетници, страна лица и сл.) У образложењу законског предлога ове измене стајало је да су одредбе дотадашњег законског текста које су се односиле на појам привредног спора брисане као сувишне, из разлога што појам привредног спора **произлази из надлежности** привредних судова, која је регулисана републичким законима о судовима.¹³ На овај начин правила поступка у привредним споровима постала су једина врста посебног поступка за који претходни Закон о парничном поступку није садржао норме о подручју примене, што могло довести до колизије са другим посебним поступцима, нпр. када се као странка пред привредним судом, у случају **атракције стварне надлежности** поводом **стечаја**, појављује и физичко лице које води радни спор против послодавца – правног лица над којим је отворен стечајни поступак и сл.¹⁴

Судска пракса није прихватила став изражен у образложењу ове новеле, тј. да су одредбе пређашњег законског текста које се односе на појам привредног спора брисане као сувишне, из разлога што појам привредног спора **произлази из надлежности** привредних судова. Зато, према ставу који је доминирао у судској пракси, када се као странка пред привредним судом, у случају атракције стварне надлежности поводом стечаја, појављује и физичко лице које води радни спор против привредног друштва над којим је отворен стечајни поступак, није реч о привредном спору, већ о **радном спору**.¹⁵

У суштини, новим законом извршена је рецепција таквог става судске праксе, јер је подручје примене посебних правила поступка у привредним споровима, везано за **стварну надлежност** привредних судова, **изузев** ако за поједине спорове није прописана **друга врста поступка**. На тај начин, нови закон је увео изузетке, који су постојали и у досадашњој судској пракси, тако што је искључио примену одредаба ове главе ако за поједине спорове није прописана **друга врста поступка**, дакле када су у питању други посебни поступци из трећег дела закона, нпр. поступци у **радним споровима**, које често услед атракције стварне надлежности због стечаја над туженим, суде привредни судови.

Међутим, у свим другим случајевима, односно споровима које суде привредни судови, ван оних за које закон предвиђа другу врсту поступка,

¹³ Козар, В., Петровић З., Почуча М., *Заступање правних лица у судским поступцима (привредно процесно право)*, Београд, 2010, стр. 16.

¹⁴ Врховшек, М., Козар, В., *Посебна правила поступка у привредним споровима*, Правни живот, вол. 54, бр. 12, 2005, стр. 87-104.

¹⁵ Врховшек, М., Козар, В., *Измене и допуне Закона о парничном поступку*, Право - теорија и пракса, вол. 15, бр. 5-6, 1998, стр. 56-62.

примењују се посебна правила поступка у привредним споровима, и то без обзира на својство странке и предмет спора. Зато по новом закону нема дилеме да се правила поступка у привредним споровима примењују и у споровима акционара – физичких лица поводом приватизације друштвених предузећа, као и у свим споровима који произлазе из Закона о привредним друштвима ("Службени гласник РС", бр. 125/2004), нпр. у споровима за искључење акционара или члана привредног друштва, и сл. Јер, у члану 46. Закона о привредним друштвима по насловом "Решавање спорова" прописано је да је трговински суд седишта привредног друштва надлежан за решавање спорова који произлазе из овог закона, осим ако овим законом није друкчије одређено.

Стварна надлежност привредног суда у парничном поступку у споровима који произлазе из примене Закона о привредним друштвима или примене других прописа о организацији и статусу привредних субјеката, као и у споровима о примени прописа о приватизацији одређена је и чланом 25. став 1. Закону о уређењу судова.

Дакле, законодавац је једноставном нормом – да привредни суд увек суди по правилима поступка у привредним споровима, осим у наведеним изузетцима, увео правну сигурност у поступању.

У одређеним процесним ситуацијама посебна правила поступка у привредним споровима **комбинују се** са посебним правилима из других врста поступака. Такав је случај са **привредним споровима мале вредности** из члана 487. новог закона.

С друге стране у радним споровима које суди привредни суд, неће се примењивати посебна правила поступка у привредним споровима, већ одредбе посебног поступка у парницама из радних односа, што укључује специфичне институте као што су нпр. „пресуда на основу утврђеног чињеничног стања“ у случају изостанка туженог са рочишта за главну расправу из члана 440. став 2. у коме је прописано да ако тужени не дође на рочиште за главну расправу, а уредно је позван, суд ће да одржи рочиште и одлучи на основу утврђеног чињеничног стања. Исто важи и за могућност одређивања привремених мера **по службеној дужности** у поступку у парницама из радних односа, која не постоји у поступку у привредним споровима. У обе врсте поступка продужен је рок за жалбу и износи 15 дана (**општи рок за жалбу** од 15 дана из члана 367. став 1), док је задржан исти парнициони рок од осам дана за извршење чинидбе. Такође, исти је и састав суда – и радне и привредне спорове суди судија појединач.

10.2. Радни спорови поводом стечаја и ликвидације

Како је наведено, у одређеним ситуацијама права из радног односа, пре свега новчана, остварују се и пријавом потраживања у **стечајном поступку**, као и у парницама о оспореном потраживању у којима важе

специјална правила,¹⁶ пре свега која се тичу атракције стварне надлежности у корист привредног суда, упута на парницу и других посебних процесних претпоставки за допуштеност тужбе против стечајног дужника¹⁷ или дозвољеност предлога за наставак парничног поступка, који је био прекинут услед наступања правних последица стечаја.¹⁸

У колико је потраживање повериоца оспорено, поверилац се **упућује на парницу** ради утврђивања потраживања коју може да покрене у року од **осам дана** од дана пријема закључка о листи оспорених потраживања, односно од дана истека рока за медијацију.¹⁹ Рок за подношење тужбе ради утврђивања оспореног потраживања из члана 117. став 1. Закона о стечају **преклузиван** је, а његово пропуштање има за последицу **одбацивање** неблаговремене **тужбе** на основу члана 294. тачка 2. Закона о парничном поступку, у коме је прописано да суд по претходном испитивању тужбе доноси решење којим се **тужба одбацује** ако утврди да је тужба **поднета неблаговремено**, ако је посебним прописима предвиђен рок за подизање тужбе.²⁰

Упућивање на парницу представља упућивање на покретање поступка ако раније такав поступак није покренут и представља посебну процесну претпоставку за допуштеност тужбе против стечајног дужника за утврђење оспореног потраживања, а ако је такав поступак покренут, а није окончан, већ је у прекиду, тада упут стечајног већа представља **процесну претпоставку** за **наставак** прекинутог парничног поступка на предлог повериоца из члана 90. тачка 4. Закона о стечају, у коме је изричито прописано да се "парнични поступак у којем је стечајни дужник тужени **наставља** ако је тужилац као стечајни или разлучни поверилац закључком стечајног судије **упућен на наставак** прекинутог парничног поступка ради утврђивања оспореног потраживања. Цитирана одредба из члана 90. тачка 4. Закона о стечају, у суштини је **корекција** одредбе члана 117. став 1. истог закона.

Дакле, ако парнични поступак још није покренут, од отварања поступка стечаја, за покретање парничног поступка неопходан је упућивање стечајног судије на парницу, што представља **посебну процесну претпоставку** за вођење парнице, односно **за допуштеност тужбе** против стечајног дужника. Пријављено и оспорено потраживање као посебна процесна претпоставку за вођење парнице против стечајног

¹⁶ Козар, В., *Покретање парничног поступка за утврђивање...*, стр. 163-173.

¹⁷ Козар, В., *Посебна правила поступка о оспореном потраживању...*, стр. 433-448.

¹⁸ Козар, В., *Посебна правила поступка у парницама за утврђивање...*, стр. 345-359.

¹⁹ Члан 117. став 1. Закона о стечају

²⁰ Козар, В., *Коментар стечајних закона*, стр 84.

дужника, по својој суштини најближе је правном интересу за тужбу. По становишту правне теорије покретање правосуђа у циљу заштите субјективног права може бити оправдано само ако тужилац има **правни интерес** да суд изрекне предложену пресуду.²¹ Постојање правног интереса има значај једне процесне претпоставке. У Закону о парничном поступку то није прописано као општа норма, већ је предвиђено само за тужбу за утврђење у члану 194. став 2. У правној теорији се истиче да и свака друга тужба може бити допуштена само ако је ова процесна претпоставка испуњена.²² Међутим, упркос сличности правном интересу за тужбу, пријава и оспоравање потраживања са упутом на парницу, јесте **посебна процесна претпоставка *sui generis*** на коју парнични суд пази по службеној дужности у току целог поступка и чији недостатак има за последицу одбацавање тужбе као недопуштене.²³

О пријави потраживања као процесној претпоставци за вођење парнице судска пракса је заузела став. По становишту праксе, нису испуњене процесне претпоставке за покретање парнице **ни наставак започете прекинуте парнице** ако поверилац у поступку стечаја није пријавио своје потраживање. Пријављено и оспорено потраживање са упутом стечајног већа по члану 127. став 1 Закона о принудном поравнању, стечају и ликвидацији процесни је предуслов за покретање или наставак парнице која је прекинута по члану 212. Закона о парничном поступку.²⁴

Дакле, из изложеног става произлази да, не само што се не може покренути парница, уколико тужилац, односно поверилац у поступку стечаја није пријавио своје потраживање, већ се **не може тражити ни наставак** прекинутог парничног поступка у смислу !!! члана 225. став 1. Закона о парничном поступку, који је био прекинут због отварања стечаја над туженим на основу члана 222. тачка 5. истог закона.

10.3. Претходно питање у парницама из радних односа

У поступцима који се воде пред привредним судом у парницама за **накнаду неисплаћених зарада** због незаконитог престанка радног односа, примена института прекида поступка због претходног питања из члана **223. тачка 1.** Закона о парничном поступку, има одређене специфичности због **правних последица стечаја**, односно правних дејстава које отварање стечаја

²¹ Познић, Б., *Грађанско процесно право*, Београд, 1987, стр. 194.

²² Исто, стр. 194.

²³ Козар, В., *Коментар стечајних закона*, стр. 105 и 106.

²⁴ Правно схватање утврђено на заједничкој седници одељења за привредне спорове и привредне преступе Вишег привредног суда од 9. јула 1998. године, Судска пракса, софтверски пакет за правнике, Београд, 2012.

има на радни однос. Наиме, Законом о стечају (члан 77. став 1) преузета одредба из Закона о стечајном поступку, којом је измењен положај запослених, на тај начин што отварањем стечајног поступка не долази до аутоматског престанка радног односа *ex lege*,²⁵ као што је то било прописано Законом о принудном поравнању, стечају и ликвидацији, већ је отварање стечајног поступка посебан **разлог за отказ уговора о раду** који је стечајни дужник закључио са запосленима.²⁶ У правној теорији истиче се да је могућност отказа због отварања стечаја *sui generis* разлог који је предвиђен одредбом члана 77. став 1. Законом о стечају, што значи да се не примењују посебни услови за давање отказа уговора о раду прописани у чл. 180. и 181. Законом о раду²⁷ (писмено упозорење, достављање на мишљење синдикату и сл).²⁸

Зато, ако стечајни управник одлучи о отказу уговора о раду, запослени не може тражити враћање на рад код стечајног дужника, али може да тражи преиспитивање законитости одлуке о престанку радног односа која је донета пре покретања стечајног поступка, јер је законитост те одлуке претходно питање за одлуку о тужбеном захтеву судом у парницама за накнаду неисплаћених зарада због незаконитог престанка радног односа. У суштини стечајни управни би могао да откаже већ отказане уговоре о раду, али с позивом на други отказни разлог, тј. на стечај као специјални отказни разлог.

И у судској пракси насталој у примени ранијих процесних закона, заузет је став о томе да законитост решења о престанку радног односа представља претходно питање у парници за утврђење оспореног потраживања зараде према стечајном дужнику. Према ставу праксе, у радно-правном спору за **поништење одлуке** органа управљања о **престанку радног односа**, након отварања стечаја над послодавцем по одредбама Закона о принудном поравнању, стечају и ликвидацији, првостепени општински суд ће прекинути парнични поступак у складу са одредбом члана 214. тачка 5. Закона о парничном поступку ("*Службени гласник РС*", број 125/2004), а по стављању предлога за наставак поступка огласиће се ненадлежним и предмет уступити стечајном суду, по члану 97. став 2. Закона о стечајном поступку, а бивши запослени у стечајном поступку мора **пријавити** своје новчано потраживање на име неисплаћене зараде од датума неоснованог престанка радног односа

²⁵ Дукић Мијатовић, М., *Водич кроз стечајни поступак*, Нови Сад, 2010, стр. 132-135.

²⁶ Козар, В., *Поступак административног управљања над банком којој је одузета дозвола за рад*, Право и привреда, бр. 4-6, 2011, стр. 329, Козар, В., *Измене и допуне закона о стечају и ликвидацији банака и друштава за осигурање*, Зборник реферата за саветовање „Актуелне промене у правном систему држава у региону“, Сомбор, 2011, стр. 313 – 238

²⁷ "Службени гласник РС", бр. 24/2005, 61/2005, 54/2009

²⁸ Слијепчевић, Д., *Правни положај запослених у стечајном поступку*, Зборник радова "Нека актуелна питања у поступку стечаја", Београд, 2010, стр. 128. и 129.

код послодавца до датума отварања стечаја над послодавцем, како би након оспоравања тог потраживања од стране стечајног управника стекао услове да по члану 96. став 1. Закона о стечајном поступку тражи наставак прекинутог парничног поступка у радном спору, при чему се сада **одлука законитости решења** о престанку радног односа појављује као **претходно питање** у парници за утврђење оспореног потраживања према стечајном дужнику по **основу неисплаћене зараде** запосленом коме је одлуком послодавца престао радни однос против његове воље.²⁹

У описаној процесној ситуацији поставља се и питање **правног интереса** за тужбу за поништај одлуке о престанку радног односа у предузећу над којим је касније отворен поступак стечаја. У судској постојање **правног интереса** за тужбу за **поништај решења о престанку радног односа** у предузећу над којим је, у међувремену, отворен поступак стечаја, оправдава се прејудицијелним значајем одлуке о том захтеву за одлуку о захтеву за накнаду неисплаћених зарада. Према ставу судске праске, бивши радник има правни интерес за тужбу којом тражи **поништај одлуке послодавца** којом му је престао радни однос и када је над послодавцем након тога покренут (отворен) поступак стечаја, јер је пуноважност наведене одлуке **претходно питање** по захтеву за накнаду неисплаћених зарада за период удаљења са рада.³⁰

11. Пуномоћници

Питање пуномоћника регулисано је одредбама општег поступка, али има изузетан значај и у радним споровима, с обзиром на својство странака, и на значајне законске новине, па је потребно у овом раду указати на те одредбе.

11.1. Квалификовани пуномоћници

У Глави V – **Пуномоћници** посебну новину у представља решење које се односи на пуномоћника странке. Према претходном закону у првостепеном поступку и поступку по жалби пуномоћник је могао бити свако пословно способно физичко лице. Новим законом се предвиђа да странке могу да предузимају радње у поступку **лично** или **преко пуномоћника**, који мора да буде **адвокат** (члан 85. став 1). На тај начин омогућава се доследно спровођење уставне одредбе, према којој правну помоћ може пружати само адвокатура. Решење из претходног закона

²⁹ Из пресуде Вишег трговинског суда Пж. 8279/05 од 16. октобра 2005. године, објављене у: Козар, В., *Коментар Закона о парничном поступку...*, стр. 530 – 531.

³⁰ Из решења Вишег трговинског суда Пж. 10613/05 од 5. априла 2006. године, објављеног у: Козар В., *Коментар Закона о парничном поступку...*, стр. 531 – 532.

којим је изједначен адвокат и свако друго лице које не мора да поседује правничко знање, пре свега је неприхватљиво са становишта адвокатуре, као професије, која подразумева вишеструку правну квалификацију: завршен правни факултет, одговарајућу праксу, правосудни и адвокатски испит, као и посебне критеријуме за пријем у адвокатуру, а такође није ни у складу са Уставом. Прихваћено ново решење гарантује дигнитет поступка и самог суда, као и правичну, закониту и ефикасну заштиту права странака, а у крајњој линији и економичност самог поступка.

Прописујући да пуномоћник физичког лица мора да буде **адвокат**, нови Закон о парничном поступку **не прави разлику** између **физичког лица** које се не бави пословном или другом комерцијалном делатношћу³¹ и **предузетника**, који је у члану 83. став 1. Закона о привредним друштвима ("Службени гласник РС", бр. 36/2011) дефинисан као пословно способно физичко лице које обавља делатност у циљу остваривања прихода и које је као такво регистровано у складу са законом о регистрацији. То значи да пуномоћници свих физичких лица, без обзира на њихово својство, морају бити адвокати, како у првостепеном поступку, тако и у поступку по жалби или ванредним правним лековима.

11.2. Дипломирани правник са положеним правосудним испитом и "остали заступници" правног лица

Изузетак је пуномоћник **правног лица**, који може бити **дипломирани правник са положеним правосудним испитом**, који је стално запослен у том правном лицу (члан 85. став 2). Према томе, правно лице у **првостепеном поступку и поступку по жалби** може заступати дипломирани правник са положеним правосудним испитом, који је стално запослен у том правном лицу. Наведено решење представља корак напред у односу на претходни закон. Јер, допуштањем да нестручни пуномоћници заступају правна лица, претходни Закон о парничном поступку (*Службени гласник РС. бр. 125/04*), није деградирао само степен заштите права парничне странке (што је ствар избора саме странке) већ је неминовно снижавао и општи ниво стручности расправљања пред судом, а тиме је био деградиран и сам процес, односно поступак који се водио пред судом, јер је суд био принуђен да у поступку комуницира и расправља са нестручним лицем.

Правна лица која имају пуномоћнике са неодговарајућим квалификацијама, проблем у заступању по новом закону, могу решити

³¹ Такву дефиницију физичког лица које није предузетник користи нпр. Закон о заштити корисника финансијских услуга ("Службени гласник РС", бр. 36/2011) у члану 2. тачка 9.

тако што би постојећим пуномоћницима дала **својство заступника** у смислу члана 77. Законом о парничном поступку у коме је прописано да је заступник правног лица у парничном поступку, лице уписано у одговарајући регистар, а које је одређено посебним прописом, општим актом правног лица или одлуком суда. Потребно је да буду испуњена два кумулативна услова да би се неко лице сматрало заступником правног лица у парничном поступку и то: **1.** да је то **лице уписано у одговарајући регистар**, и **2.** да је то лице **одређено посебним прописом, општим и појединачним актом правног лица** или одлуком суда. Другим речима, досадашњи пуномоћници могли би се поред статутарних заступника са, по правилу, неограниченим овлашћењима (директора или председника управног, односно извршног одбора) уписати у Регистар привредних субјеката, као заступници са ограниченим овлашћењима, тј. са овлашћењем да заступају привредно друштво или друго правно лице само у судским поступцима. Потребно је да претходно буде испуњен и други кумулативни услов, а то је да се уговором о оснивању, статутом или другим општим актом предвиди функција таквог заступника и његова овлашћења, а затим да се појединачним актом – одлуком о именовању одређено лице именује на функцију заступника у судским поступцима. Наравно, ова лица могу бити уписана поред директора или председника управног, односно извршног одбора, и као заступници са неограниченим овлашћењима, ако је тако предвиђено општим актом правног лица. Такве заступнике под називом **“Остали заступници“** предвиђа и Закон о привредним друштвима, прописујући у члану 32. да „осим законских заступника, заступници друштва у смислу овог закона су и лица која су **актом** или **одлуком надлежног органа** друштва овлашћена да заступају друштво и као таква **регистрована** у складу са законом о регистрацији. Шта више, Закон о привредним друштвима дозвољава могућност да друштво има и више од једног законског (статутарног) заступника, прописујући у члану 31. став 3. да „друштво мора имати **најмање једног** законског заступника који је физичко лице.“

У повезаним правним лицима постоји пракса да запослени у једном правном лицу као пуномоћници заступају и друга повезана правна лица, иако нису стално запослени у том другом правном лицу. Таква ситуација могла би се решити на описани начин, дакле да дипломирани правници са положеним правосудним испитом, који су стално запослени у једном повезаном правном лицу, добију **својство заступника** у другим повезаним правним лицима, тако што би се уписали у Регистар привредних субјеката, односно други одговарајући регистар правних лица, у смислу члана 77. Законом о парничном поступку и члана 32. Закон о привредним друштвима, под називом **“остали заступници“**.

Такође, истовремено ангажовање једног дипломираног правника са положеним правосудним испитом, на пословима заступања у више

правних лица, може се извршити применом института „**радног односа са непуним радним временом**“ из чл. 39. до 41. Закона о раду ("Службени гласник РС", бр. 24/2005, 61/2005, 54/2009) с тим што се радни однос мора засновати **на неодређено** време (члан 39). Запослени који ради са непуним радним временом има сва права из радног односа сразмерно времену проведеном на раду, осим ако за поједина права законом, општим актом и уговором о раду није друкчије одређено (члан 40). Запослени који ради са непуним радним временом код једног послодавца може за остатак радног времена да заснује радни однос код другог послодавца и да на тај начин оствари пуно радно време (члан 41. Закона о раду). Законом о парничном поступку тражи да дипломирани правник са положеним правосудним испитом, мора бити „**стално запослен**“ у правном лицу чији је пуномоћник (члан 85. став 2), што одговара термину „**радни однос на неодређено** време“ из члана 39. Закона о раду, али не прави разлику да ли је у питању радни однос са пуним или непуним радним временом

С друге стране, постоје мишљења да се наведени термини не могу изједначити, те да је Закон о парничном поступку употребио непостојећу правну категорију која се тиче радно-правног статуса заступника правног лица.

Правна лица која сада имају пуномоћнике дипломиране правнике, али **без положеног правосудног испита**, у периоду док та лица не положи правосудни испит, континуитет и законитост у заступању у првостепеном поступку могу обезбедити тако што би њихови садашњи пуномоћници привремено променили радно-правни статус и запослили се као **адвокатски приправници** у одговарајућој адвокатског канцеларији, односно код адвоката, коме би правно лице издало **пуномоћје** за заступање, са изричитим овлашћењем да адвоката **замењује** адвокатски приправник који је код њега запослен, сагласно члану 88. став 3. Законом о парничном поступку. **Изузетак је поступак по правним лековима** у коме нови закон не дозвољава да адвоката замењује адвокатски приправник.

11.3. Постулациона неспособност и заступање у поступку по ванредним правним лековима

Нови закон прописује да странку **мора да заступа адвокат** у поступку по **ванредним правним лековима**, изузев ако је сама адвокат (члан 85. став 3), што значи да су у поступку по ревизији или по предлогу за понављање поступка, странке **постулационо неспособне**. Ово правило односи се и на **правна лица**, јер у поступку по ванредним правним лековима **не важи изузетак** из члана 85. став 2. тј. да пуномоћник правног лица може бити и дипломирани правник са положеним правосудним испитом, који је стално запослен у том правном лицу

Дакле, у поступку по ванредним правним лековима **обавезно је адвокатско заступање** од стране квалификованог стручног лица – адвоката, због потребе правосуђа и адвокатуре за ефикаснијим и стручнијим радом, што значи да **странке не могу лично** предузимати радње у поступку по **ванредним правним лековима** (јер су постулативно неспособне), а ни преко стално запослених пуномоћника - дипломираних правника са положеним правосудним испитом.

Нови закон, наведеним одредбама, **подиже степен стручности** заступања у првостепеном поступку и поступку по жалби, како за физичка, тако и за правна лица, а задржава решења из претходног закона у погледу заступања по ванредним правним лековима.

Постулативна способност јесте способност парнично способне странке да сама, лично и непосредно, дакле без пуномоћника, предузима парничне радње.³² Другим речима, парнично способна странка има и постулативну способност ако сопственим изражајним средствима, дакле **без** ичије помоћи или **посредовања**, може предузимати радње у поступку.³³ Међутим, нови закон наведеним одредбама предвиђа **постулативну неспособност** у поступку по **ванредним правним лековима** (ревизија и предлог за понављање поступка), јер и парнично способна странка ове правне лекове не може предузети без посредства адвоката. Прописано је **обавезно заступање од стране адвоката (обавезно адвокатско заступање)**. У правној теорији истиче се да постулативна неспособност омогућава несметан и ефикасан рад судова и елиминише могућност да се пред судом појављују неуке и праву невичне странке, с тим што је понекад предвиђена и да би се заштитила и сама странка, а понекад и сама адвокатска професија.³⁴

12. Закључак

У парницама из радних односа прописана је сходна примена правила из општег парничног поступка, дакле са највећим степеном одступања, што значи прилагођавањем општих норми посебним правилима, суштини и циљу овог посебног поступка.

У парницама из радних односа поступак у првом степену суди **судија појединац**, што је у складу са одређењем законодавца у корист инокосног суђења.

Могућност одређивања привремених мера **по службеној дужности** у поступку у парницама из радних односа, представља оправдани изузетак

³² Станковић, Г., *Грађанско процесно право*, III измењено и допуњено издање, Ниш, 1996, стр. 222.

³³ Познић, Б., *нав. дело*, стр. 129.

³⁴ Станковић, Г., *нав. дело*, стр. 223.

од начела заштите на приватни захтев, карактеристичног за грађанско право

Парициони рок износи осам дана, док за **жалбу** важи **општи законски рок** од 15 дана, што значи да у новом закону ови рокови нису усклађени.

Новину представља одлучивање на основу утврђеног чињеничног стања у случају изостанка туженог са рочишта за главну расправу, односно могућност доношења "пресуде на основу до тада утврђеног чињеничног стања". Ово правило закон није довољно разрадио, али је јасно да суд у случају изостанка туженог са рочишта за главну расправу мора да одржи рочиште и донесе мериторну одлуку – пресуду, чиме се постиже значајно убрзање поступка.

Када су у питању спорови о **радно-правном статусу** (о заснивању, постојању и престанку радног односа), **ревизија је увек дозвољена**, дакле без обзира на вредност предмета спора означеног у тужби. Зато се **тужба** у којој није означена вредност предмета спора, а тужбени захтев се односи на заснивање, постојање или престанак радног односа, **не може одбацити** применом одредбе из члана 192. став 3. а у вези члана 101, јер право на изјављивање ревизије зависи од вредности предмета спора.

И у радном спору, који није статусне природе, нпр. за исплату зараде, дозвољена је „**посебна ревизија**“ по оцени Апелационог суда, односно Врховног касационог суда, иако није испуњен цензус ако је по оцени Апелационог суда, односно Врховног касационог суда потребно да се размотре правна питања од општег интереса или правна питања у интересу равноправности грађана, ради уједначавања судске праксе, као и ако је потребно ново тумачење права.

Новим законом је искључена примене правила поступка о споровима мале вредности у споровима из радних односа, без обзира на врсту тужбеног захтева.

Судска заштита у радним споровима остварује се пред судовима опште надлежности у **парничном поступку** као општем поступку за заштиту повређених или угрожених грађанских субјективних права. У одређеним ситуацијама права из радног односа, пре свега новчана, остварују се и пријавом потраживања у **стечајном поступку**, као и у парницама о оспореном потраживању у којима важе специјална правила, пре свега, која се тичу атракције стварне надлежности у корист привредног суда, упута на парницу и других посебних процесних претпоставки за допуштеност тужбе против стечајног дужника или дозвољеност предлога за наставак парничног поступка, који је био прекинут услед наступања правних последица стечаја.

Нови закон је одредио **домен примене посебних правила поступка у привредним споровима**, тако што је прописао да се одредбе ове главе примењују у свим споровима у којима **суде привредни судови** у складу са законом којим се уређује стварна надлежност судова (привредни спор),

ако за поједине спорове није прописана **друга врста поступка**, као што су нпр. **радни спорови поводом стечаја и ликвидације**. Дакле, у радним споровима које суди привредни суд, неће се примењивати посебна правила поступка у привредним споровима, већ одредбе посебног поступка у парницама из радних односа, што укључује специфичне институте као што су нпр. „пресуда на основу утврђеног чињеничног стања“ у случају изостанка туженог са рочишта за главну расправу из члана 440. став 2.

Уколико је потраживање повериоца оспорено, поверилац се **упућује на парницу** ради утврђивања потраживања коју може да покрене у року од **осам дана** од дана пријема закључка о листи оспорених потраживања, односно од дана истека рока за медијацију. Рок за подношење тужбе ради утврђивања оспореног потраживања из члана 117. став 1. Закона о стечају **преклузиван** је, а његово пропуштање има за последицу **одбацивање** неблаговремене тужбе.

Упућивање **на парницу** представља упућивање на покретање поступка ако раније такав поступак није покренут и представља посебну процесну претпоставку за допуштеност тужбе против стечајног дужника за утврђење оспореног потраживања, а ако је такав поступак покренут, а није окончан, већ је у прекиду, тада упут стечајног већа представља **процесну претпоставку** за **наставак** прекинутог парничног поступка на предлог повериоца.

Отварањем стечајног поступка не долази до аутоматског престанка радног односа *ex lege*, већ је отварање стечајног поступка посебан **разлог** за **отказ уговора о раду**.

Законитост одлуке о престанку радног односа представља претходно питање у парници за утврђење оспореног потраживања зараде према стечајном дужнику, а бивши радник има правни интерес за тужбу којом тражи **поништај одлуке послодавца** којом му је престао радни однос и када је над послодавцем након тога покренут (отворен) поступак стечаја, јер је пуноважност наведене одлуке **претходно питање** по захтеву за накнаду неисплаћених зарада за период удаљења са рада.

Странке могу да предузимају радње у поступку **лично** или **преко пуномоћника**, који мора да буде **адвокат**. Изузетак је пуномоћник **правног лица**, који може бити **дипломирани правник са положеним правосудним испитом**, који је стално запослен у том правном лицу. Закон је на овај начин у наш правни систем увео *квалификоване пуномоћнике*.

У поступку по ванредним правним лековима **обавезно** је **адвокатско заступање** од стране квалификованог стручног лица – адвоката. Нови закон прописује да странку **мора да заступа адвокат** у поступку по **ванредним правним лековима**, изузев ако је сама адвокат, што значи да су у поступку по ревизији или по предлогу за понављање поступка, странке **постулационо неспособне**. Ово правило односи се и на **правна**

лица, јер у поступку по ванредним правним лековима не важи изузетак да пуномоћник правног лица може бити и дипломирани правник са положеним правосудним испитом, који је стално запослен у том правном лицу.

*Miroslav Vrhovšek, Ph.D., Profesor Emeritus
Vladimir Kozar, Ph.D., Assistant Professor,
Law Faculty, University of Business Academy, Novi Sad*

JUDICIAL PROTECTION OF SUBJECTIVE RIGHTS ARISING FROM LABOUR RELATIONS ACCORDING TO THE NEW LAW ON CIVIL PROCEDURE

Summary

Provisions referring to civil procedure shall accordingly apply to labour-related litigations, with the highest degree of deviation, by adjusting more general norms to specific norms, as well as to the specific nature of labour procedure. Novelty is that the court can decide upon factual determination because of the defendant's absence from the court main hearing that is possibility to make "a judgment on the basis of the established facts."

Judicial review would always be allowed in labour-related cases, regardless of the value of the dispute. In cases of a dispute over the payment of wages, there will be "a specific judicial review" available, in the opinion of the Appellate Court or the Supreme Court of Cassation.

According to the new Law on Civil Procedure, provisions pertaining to small claim disputes shall not be applied to labour-related cases, regardless of the type of claim.

Judicial protection in labor-related litigations lies with the court of general jurisdiction in civil proceedings. In certain situations, labour rights, especially those related to payments, can be protected within bankruptcy proceedings as well as within proceedings over disputed claims. Specific rules will apply to those proceeding, i.e. attraction of subject-matter jurisdiction in favour of Commercial Court, reference to a civil lawsuit and other specific procedural requirements for the admissibility of claims against the bankruptcy debtor or the permission of the proposal to continue the litigation, which was interrupted due to enactment of bankruptcy proceedings.

In labor-related disputes for which, by attraction, the jurisdiction lies with the Commercial Court, specific provisions pertaining to commercial disputes will not apply, but the provisions of a specific procedure in labor-related litigations. The legality of the decision on termination of employment is a preliminary question in proceedings for determination of disputed income claims against the bankruptcy debtor. The parties to a proceeding may act in person or through a representative, who must be a lawyer. The exception is that a legal representative of a legal entity may be a diplom jurist with the bar exam, permanently employed in that legal entity. In this way, the law introducing in our legal system qualified attorneys. In the proceedings upon extraordinary legal remedies it is requirement that a representative is a lawyer.

Key words: *litigation, procedure, labor relations, judicial review, bankruptcy, commercial court, subject matter jurisdiction, disputed claims, representative, lawyer.*

CIP - Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

338.46:34(082)

МЕЂУНАРОДНИ научни скуп Прави и услуге (2012
; Крагујевац)

Право и услуге : [зборник реферата са
Међународног научног скупа одржаног 3. маја
2012. године, на Правном факултету у
Крагујевцу у организацији Института за правне
и друштвене науке Правног факултета
Универзитета у Крагујевцу] / уредник Миодраг
Мићовић. - Крагујевац : Правни факултет
Универзитета, Институт за правне и друштвене
науке, 2012 (Краљево : Кварк). - X, 978
стр. ; 24 cm

Текст ћир. и лат. - Тираж 200. - Напомене и
библиографске референце уз текст. -
Summaries.

ISBN 978-86-7623-034-1

1. Мићовић, Миодраг [уредник] 2. Правни
факултет (Крагујевац). Институт за правне и
друштвене науке

а) Услужне делатности - Правни аспект -
Зборници б) Услуге - Правна заштита -
Зборници

COBISS.SR-ID 190465292